

บทที่ 2
โครงสร้างและองค์ประกอบของ
คณะกรรมการองค์การมหาชน

บทที่ 2 โครงสร้างและองค์ประกอบของคณะกรรมการ องค์การมหาชน

จากวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง “องค์การมหาชน” ที่ได้กล่าวถึงแล้วในบทที่ 1 ว่าเป็นการจัดตั้งเพื่อให้บริการสาธารณะเฉพาะด้าน ได้แก่ การให้บริการทางสังคม และวัฒนธรรม ซึ่งรัฐมิได้บริหารงานหรือปกครองโดยตรง แต่มีอำนาจในการกำกับดูแลตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น โดยการกำกับดูแลของรัฐนั้น จะดำเนินการผ่านการแต่งตั้งและถอดถอนคณะกรรมการและผู้บริหารระดับสูง การจัดสรรหรืออนุมัติงบประมาณ และการให้นโยบาย ดังนั้น กรรมการองค์การมหาชนที่ได้รับการแต่งตั้งจึงมีหน้าที่ในการกำกับดูแลให้องค์การมหาชนนั้นดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดยตรงของรัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง และรับผิดชอบต่อคณะรัฐมนตรี

ทั้งนี้ การที่คณะกรรมการองค์การมหาชนจะทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั้น จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ

- a. โครงสร้างและองค์ประกอบของคณะกรรมการ
- b. บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการ
- c. จรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่

ซึ่งในบทที่ 2 นี้ จะกล่าวถึงปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบสำคัญประการแรก คือ โครงสร้างและองค์ประกอบของคณะกรรมการ ซึ่งจะมีเนื้อหาครอบคลุมในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 2.1 ความหมายของคณะกรรมการองค์การมหาชน
- 2.2 องค์ประกอบของคณะกรรมการองค์การมหาชน
- 2.3 คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของคณะกรรมการองค์การมหาชน
- 2.4 วาระการดำรงตำแหน่ง
- 2.5 การพ้นจากตำแหน่ง
- 2.6 การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ

2.1 ความหมายของคณะกรรมการองค์การมหาชน

ก่อนที่จะกล่าวองค์ประกอบของคณะกรรมการนั้น ท่านควรทราบถึงความหมายของคณะกรรมการก่อน

โดยทั่วไปแล้ว คณะกรรมการ⁴ หมายถึง ผู้ที่มีอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินงานขององค์กร หรือบริษัท โดยกรรมการอาจมอบหมายงานบางส่วนให้ผู้อำนวยการ ผู้จัดการ หรือ คณะอนุกรรมการ (คณะกรรมการชุดย่อย) ปฏิบัติหน้าที่แทนได้ แต่คณะกรรมการยังคงมีหน้าที่ติดตามดูแลบุคคลที่ได้รับมอบหมายทำหน้าที่ให้เป็นไปตามกรอบนโยบายที่คณะกรรมการกำหนด อย่างไรก็ตาม **กรรมการทุกท่านยังคงต้องมีความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ดังกล่าวอยู่**

คณะกรรมการองค์การมหาชน หมายถึงใคร ?????

คณะกรรมการองค์การมหาชน⁵ หมายถึง
คณะกรรมการ หรือคณะกรรมการที่ทำหน้าที่
บริหารและเรียกชื่ออย่างอื่นขององค์การมหาชน
ตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง

2.2 องค์ประกอบของคณะกรรมการองค์การมหาชน

คณะกรรมการองค์การมหาชนถูกแต่งตั้งขึ้นโดยคณะรัฐมนตรี โดยมีรัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเป็นผู้เสนอ โดยมีจำนวน**ไม่เกิน 11 ท่าน** ซึ่งจะประกอบไปด้วยใครบ้างนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง⁶ โดยจะแตกต่างกันไปในแต่ละองค์การมหาชน อย่างไรก็ตามคณะกรรมการองค์การ

⁴ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ “คู่มือกรรมการบริษัทจดทะเบียน”

⁵ มาตรา 3 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ.2542

⁶ ภาคผนวก : องค์ประกอบคณะกรรมการองค์การมหาชน

มหาชนต้องประกอบไปด้วยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ไม่ใช่ข้าราชการหรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐรวมอยู่ด้วย กรรมการส่วนที่เหลืออาจเป็นผู้แทนของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับภารกิจขององค์การมหาชนนั้นๆ ซึ่งอาจจะเป็นกรรมการโดยตำแหน่งก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกึ่งหนึ่งของคณะกรรมการทั้งหมด และให้มีผู้อำนวยการองค์การมหาชนเป็นกรรมการและเลขานุการ⁷ นอกจากนี้ข้อบัญญัติตามกฎหมายแล้ว ท่านยังคงคำนึงถึงมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2552 เรื่องแนวทางบริหารของคณะกรรมการองค์การมหาชน จะต้องประกอบไปด้วยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ของกรรมการทั้งหมด

จะทราบได้อย่างไรว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิควรจะเป็นใครบ้าง????

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒินั้นควรประกอบ ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะด้านที่เหมาะสมกับ ภารกิจขององค์การมหาชนนั้น ซึ่งสามารถ จัดแบ่งได้ตามประเภทองค์การมหาชน⁸ ดังนี้

- ส่งเสริม ประสานงาน พัฒนาเพื่อผลักดัน นโยบายเฉพาะด้าน
- วิจัยพัฒนา กำกับ กำหนดมาตรฐานที่ต้อง อาศัยความรู้พื้นฐานในการดำเนินการ
- บริการสาธารณะโดยตรง
- บริหารการเงิน หรือกองทุน

หลังจากท่านทราบแล้วว่าองค์ประกอบของคณะกรรมการองค์การมหาชน ประกอบด้วยใครบ้าง ต่อไปจะกล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการขององค์การมหาชน

⁷ มาตรา 19 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ.2542

⁸ สำนักงาน ก.พ.ร. “แนวทางการบริหารงานของคณะกรรมการองค์การมหาชน

2.3 คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของคณะกรรมการองค์การมหาชน

มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดถึงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการองค์การมหาชน⁹ ไว้ดังนี้

คุณสมบัติทั่วไปของคณะกรรมการองค์การมหาชน

- มีสัญชาติไทย แต่มีข้อยกเว้นสำหรับกรรมการชาวต่างชาติที่องค์การมหาชนจำเป็นต้องแต่งตั้งตามข้อผูกพัน หรือตามลักษณะของกิจการขององค์การมหาชนนั้น ซึ่งจะต้องมีการบัญญัติไว้ชัดเจนในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การมหาชนที่จำเป็นต้องมีบุคลากรประเภทนั้นๆ เข้ามาเป็นกรรมการ
- มีอายุตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง แต่ต้องไม่เกิน 70 ปีบริบูรณ์
- มีคุณสมบัติและประสบการณ์ที่เหมาะสมกับกิจการขององค์การมหาชนตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง

ข้อควรทราบ

ถึงแม้ว่าในพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 และ พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การมหาชน จะไม่ได้กำหนดคุณสมบัติบางอย่าง ของกรรมการองค์การมหาชนไว้ เช่น อายุขั้นต่ำของผู้ที่ดำรงตำแหน่ง กรรมการ อย่างไรก็ตาม ในการแต่งตั้งกรรมการองค์การมหาชนนั้น ควรคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ และความเหมาะสม เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือต่อองค์การมหาชนนั่นเอง

⁹ ภาคผนวก : ลักษณะต้องห้ามของกรรมการตามที่พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกำหนด

กรรมการองค์การมหาชนจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

- ไม่เป็น บุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ
- ไม่เคย ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ
- ไม่เป็น ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมืองที่ปรึกษาพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง
- ไม่มี ลักษณะต้องห้ามอื่นตามที่พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งบัญญัติไว้⁹

นอกจากนั้น กรรมการขององค์การมหาชนจะไม่สามารถดำรงตำแหน่งกรรมการองค์การมหาชนได้เกินกว่า 3 แห่ง โดยนับรวมทั้งกรณีการเป็นกรรมการโดยตำแหน่งและการได้รับมอบหมายจากผู้อื่นให้ไปปฏิบัติหน้าที่แทนด้วย แต่ไม่นับรวมการเป็นกรรมการโดยตำแหน่งที่ตนเองได้มีการมอบหมายให้ผู้อื่นปฏิบัติหน้าที่แทน¹⁰

⁹ ภาคผนวก : ลักษณะต้องห้ามของกรรมการตามที่พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกำหนด

¹⁰สำนักงาน ก.พ.ร. "แนวทางการบริหารของคณะกรรมการองค์การมหาชน"

คำถาม-คำตอบที่น่าสนใจ

- **ถาม** หากท่านเป็นกรรมการโดยตำแหน่งในองค์การมหาชน 5 แห่ง แต่ท่านได้มอบหมายให้ผู้อื่นไปปฏิบัติหน้าที่แทนในองค์การมหาชน 2 แห่งในกรณีนี้ถือว่าท่านดำรงตำแหน่งกรรมการองค์การมหาชนเกินกว่า 3 แห่งหรือไม่
- **ตอบ** ในกรณีถือว่าท่านดำรงตำแหน่งกรรมการองค์การมหาชนไม่เกิน 3 แห่งเพราะได้มอบหมายให้ผู้อื่นไปปฏิบัติหน้าที่แทนแล้ว 2 แห่ง
- **ถาม** หากท่านเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และต่อมาในภายหลังท่านได้รับการแต่งตั้งให้ดำรง ตำแหน่งประธานคณะกรรมการด้วย ในกรณีนี้ท่านสามารถดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการและดำรงตำแหน่งกรรมการโดยตำแหน่งในขณะเดียวกันได้หรือไม่
- **ตอบ ได้** คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 2) ได้พิจารณาเรื่องนี้ว่า ท่านสามารถดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการจนกว่าจะพ้นจากตำแหน่งตามวาระ หรือพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุอื่นตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ.2542 (ศึกษาได้จากหัวข้อ 5 การพ้นจากตำแหน่ง) และในขณะเดียวกันท่านสามารถดำรงตำแหน่งกรรมการโดยตำแหน่งได้จนกว่าท่านจะพ้นจากตำแหน่งดังกล่าว (บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสรีจที่ 282/2548) อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เป็นไปตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดขององค์กร ท่านควรมอบหมายให้บุคคลอื่นมาดำรงตำแหน่งกรรมการโดยตำแหน่งแทนท่าน เพื่อให้องค์การมหาชนนั้น มีผู้ที่มีความรู้ความสามารถหลากหลายเข้ามาบริหารงานองค์กร

คำถาม-คำตอบที่น่าสนใจ (ต่อ)

- **ถาม** ในกรณีที่ต้องการมหาชน ต้องการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภา
ร่างรัฐธรรมนูญ ให้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการหรือกรรมการองค์การ
มหาชน ในกรณีเช่นนี้ ถือว่าตำแหน่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญและ
กรรมการิการยกร่างรัฐธรรมนูญ เป็นตำแหน่งทางการเมืองหรือไม่
- **ตอบ** ไม่ถึงว่าเป็นตำแหน่งทางการเมือง เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 5
วรรค 4 ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) บัญญัติว่า
“ในกรณีที่มีกฎหมายห้ามมิให้บุคคลดำรงตำแหน่งทางการเมือง มิให้นำ
กฎหมายนั้นมาบังคับใช้แก่การได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิกรัฐสภาธิบดีบัญญัติแห่ง
ชาติ” คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 2) ได้พิจารณา ให้นำบทบัญญัติ
ดังกล่าวมาบังคับใช้กับบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรร
มนูญ (สสร.) และกรรมการิการยก ร่างรัฐธรรมนูญด้วยเพราะการปฏิบัติ
หน้าที่ของ สสร. และกรรมการิการยกร่างรัฐธรรมนูญนั้นมีระยะเวลาจำกัด
และมีหน้าที่เพียงประการเดียว คือ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ทั้งนี้
เพื่อให้สามารถแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิมาปฏิบัติหน้าที่ในการจัดทำรัฐธรรมนูญ
ได้จนเสร็จสิ้นภารกิจตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้โดยไม่ถูกจำกัดตามบท
บัญญัติของกฎหมายต่างๆ ดังนั้น จึงมิให้นำบทบัญญัติลักษณะต้องห้าม
ของประธานกรรมการและกรรมการว่าต้องไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมืองมาบังคับใช้กับการแต่งตั้ง สสร. และกรรมการิการยกร่าง
รัฐธรรมนูญ (บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่
59/2550)

คำถาม-คำตอบที่น่าสนใจ (ต่อ)

- **ถาม** หากกรรมการขององค์การมหาชน มีสัญชาติเดิม คือ สัญชาติไทย ต่อมา กรรมการท่านนั้นได้ถือสัญชาติของประเทศอื่น โดยมีได้ละสัญชาติไทยด้วยกรณีนี้ ถือว่า กรรมการท่านนั้นมีคุณสมบัติขัดต่อมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 หรือไม่
- **ตอบ** คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 2) ได้พิจารณาว่า มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 กำหนดคุณสมบัติของกรรมการไว้เพียงแต่ว่าต้องมีสัญชาติไทย ประกอบกับ มาตรา 23 กำหนดถึงเหตุที่ต้องพ้นจากการเป็นกรรมการ ก็ไม่ได้กำหนดให้การถือสัญชาติอื่นเป็นสัญชาติที่สอง เป็นเงื่อนไขหรือลักษณะต้องห้ามให้พ้นจากตำแหน่งกรรมการ ดังนั้น ในกรณีนี้จึง **ไม่ขัดต่อ มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542** (บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 157/2551)
- **ถาม** ตำแหน่งผู้ช่วยรัฐมนตรี ถือเป็นตำแหน่งทางการเมืองหรือไม่
- **ตอบ** **ตำแหน่งผู้ช่วยรัฐมนตรี ถือเป็นตำแหน่งทางการเมือง** คณะกรรมการกฤษฎีกา (ที่ประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมาย) ได้เคยวินิจฉัยไว้ในบันทึก เรื่องการดำรงตำแหน่งทางการเมืองของกรรมการและผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ ว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งที่มีหน้าที่อำนาจการบริหารประเทศหรือควบคุมกิจการบริหารราชการแผ่นดิน โดยรวมถึงบรรดาผู้ที่รับผิดชอบงานด้านการเมืองทั้งหมด โดยงานด้านการเมืองนั้นจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายเพื่อให้ฝ่ายปกครองมีหน้าที่ปฏิบัติงานประจำรับไปบริหารให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดนั้น ซึ่งมีความหมายกว้างกว่าคำว่า “ข้าราชการการเมือง” ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2534 ดังนั้น คำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” นี้จึงหมายถึง คณะรัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภา และผู้ดำรงตำแหน่งอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกันที่มีอำนาจหน้าที่ในการอำนาจการบริหารประเทศหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน และหากพิจารณาระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการผู้ช่วยรัฐมนตรี พ.ศ. 2546 ที่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้ช่วยรัฐมนตรีไว้ในข้อ 6 วรรคหนึ่ง และข้อ 7 แล้ว สาระสำคัญของอำนาจหน้าที่ของผู้ช่วยรัฐมนตรี ได้แก่ การช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีต่างๆ ของกระทรวงที่ได้รับมอบหมาย ในการอำนาจการ

นอกจากนี้แล้ว ยังมีกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติการเป็นกรรมการ
องค์การมหาชน ซึ่งท่านควรทำความเข้าใจเพิ่มเติมด้วย ดังนี้

ลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

หากท่านดำรงตำแหน่ง ดังต่อไปนี้

ตำแหน่ง	มาตรา
1. ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญ	[มาตรา 207 (2) ประกอบ มาตรา 209 (5)]
2. กรรมการการเลือกตั้ง	[มาตรา 230 วรรคสอง และมาตรา 232 วรรคสาม ประกอบมาตรา 207 (2)]
3. ผู้ตรวจการแผ่นดิน	[มาตรา 243 ประกอบมาตรา 207 (2)]
4. กรรมการป้องกันและปราบปรามการ ทุจริตแห่งชาติ	[มาตรา 246 วรรคสาม และมาตรา 247 วรรคสาม ประกอบมาตรา 207 (2) และมาตรา 209]
5. กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน	[มาตรา 252 วรรคหก ประกอบมาตรา 9(2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่า ด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน]
6. กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	[มาตรา 256 วรรคสาม ประกอบมาตรา 7(2) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2542]

และท่านได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการองค์การมหาชน หากท่านประสงค์จะ
รับตำแหน่งกรรมการ องค์การมหาชน ท่านจะต้องลาออกจากตำแหน่งที่ท่านดำรงอยู่
ภายใน 15 วัน (มาตรา 207 วรรค 2) นับจากวันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการองค์การ
มหาชน

ในทางตรงข้าม หากท่านได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวข้างต้น
และท่านประสงค์ที่จะดำรง ตำแหน่งดังกล่าว นั้น ท่านต้องลาออกจากกรรมการ

องค์การมหาชนภายใน 15 วัน นับจากวันที่ได้รับ การแต่งตั้งด้วยเช่นกัน

ลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายอื่น ๆ

นอกจากลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 แล้ว ยังมีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายอื่นที่ท่านต้องพึงระวัง โดยหากท่านดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้

ตำแหน่ง	มาตรา
1. ตุลาการศาลยุติธรรม	[มาตรา 59 (1) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ.2543]
2. ตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิ	[มาตรา 14(5) และมาตรา 35 (2) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542]
3. ตุลาการศาลปกครอง	มาตรา 14 (5) และมาตรา 18 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542]

การมารับตำแหน่งกรรมการองค์การมหาชน อาจทำให้ท่านพ้นจากตำแหน่งดังกล่าว

นอกจากลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายดังกล่าวข้างต้นแล้ว มาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 บัญญัติว่า “ประธานกรรมการและกรรมการขององค์การมหาชนใดจะต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียใน กิจการที่กระทำกับองค์การมหาชนนั้น หรือในกิจการที่เป็นการแข่งขันกับกิจการขององค์การมหาชน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม เว้นแต่เป็นผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายให้เป็นประธานกรรมการหรือกรรมการในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่องค์การมหาชนเป็นผู้ถือหุ้น”

2.4 วาระการดำรงตำแหน่ง

หากท่านเป็นกรรมการ ซึ่งมีใช้กรรมการโดยตำแหน่ง ท่านจะมีวาระการดำรงตำแหน่ง ดังต่อไปนี้¹¹

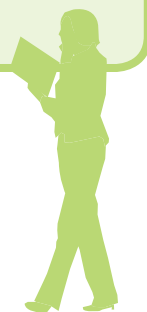
- มีวาระการดำรงตำแหน่งตามที่พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกำหนด แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินคราวละ 4 ปี และเมื่อครบกำหนดตามวาระแล้ว หากยังไม่มีการแต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการขึ้นใหม่ ท่านสามารถอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่าประธานกรรมการหรือกรรมการคนใหม่จะได้รับการแต่งตั้งเข้ามารับหน้าที่
- ถ้าประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งมิใช่กรรมการโดยตำแหน่งพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ หรือคณะรัฐมนตรีมีคำสั่งแต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการที่แต่งตั้งไว้แล้วยังไม่หมดวาระ ให้ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งแทนในตำแหน่งที่ว่าง หรือเป็นกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งเพิ่มขึ้น อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ได้แต่งตั้งไว้แล้ว
- หากประธานกรรมการหรือกรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระหรือลาออก อาจได้รับการแต่งตั้งกลับเข้ามาเป็นกรรมการใหม่อีกได้ แต่ทั้งนี้จะต้องดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

¹¹ มาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ.2542

คำถาม-คำตอบที่น่าสนใจ

- **ถาม** การเป็นกรรมการโดยตำแหน่งนั้น มีวาระการดำรงตำแหน่งเหมือนกรรมการท่านอื่นหรือไม่
- **ตอบ** การเป็นกรรมการโดยตำแหน่งนั้น ไม่มีวาระการดำรงตำแหน่ง แต่ท่านจะพ้นจากการ เป็นกรรมการโดยตำแหน่งก็ต่อเมื่อท่านไม่ได้ดำรงตำแหน่งนั้นๆ แล้ว เช่น กรรมการองค์การมหาชน A มีกรรมการโดยตำแหน่งเป็นปลัดกระทรวงและท่านดำรงตำแหน่งปลัด กระทรวง ดังนั้นท่านจึงเป็นกรรมการขององค์การมหาชน A ด้วย และท่านจะพ้นจากตำแหน่งก็ต่อเมื่อ ท่านไม่ได้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงแล้ว
- **ถาม** ในกรณีท่านเป็นปลัดกระทรวง และเป็นกรรมการโดยตำแหน่งของ องค์การมหาชน A หากท่านได้พ้นจากตำแหน่งปลัดกระทรวงแล้วนั้น คณะรัฐมนตรีจะสามารถแต่งตั้งท่านเข้ามาดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ หรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกได้หรือไม่
- **ตอบ** ได้ เนื่องจากตำแหน่งกรรมการโดยตำแหน่งนั้นเป็นการดำรงตำแหน่งโดยผลของ กฎหมาย จึงไม่นับวาระการดำรงตำแหน่งร่วมกับ ตำแหน่งประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และหากท่านเคยดำรงตำแหน่งประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมาก่อน และได้พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวแล้ว ท่านสามารถรับตำแหน่งกรรมการ โดยตำแหน่ง หรือ ผู้อำนวยการองค์การมหาชน ได้เช่นกัน

คำถาม-คำตอบที่น่าสนใจ (ต่อ)

- **ถาม** ในกรณีที่ท่านเคยดำรงกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมาหนึ่งวาระแล้ว และได้รับการแต่งตั้งให้เป็น ประธานกรรมการในวาระติดกันอีกวาระหนึ่ง ต่อมาคณะรัฐมนตรีจะแต่งตั้งให้ท่านเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกวาระหนึ่ง กรณี สามารถกระทำได้หรือไม่
- **ตอบ** ไม่สามารถกระทำได้ คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 2) ได้พิจารณาในเรื่องนี้ว่า เนื่องจาก มาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ.2542 ได้กำหนดห้ามมิให้ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน 2 วาระ โดยจุดมุ่งหมายไม่ให้ผู้ใดดำรงตำแหน่งดังกล่าวในคณะกรรมการนานจนเกินไป ประกอบกับ หากพิจารณาคุณสมบัติของบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งประธานกรรมการที่ให้ คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ ที่เกี่ยวกับงานขององค์การมหาชนนั้นๆ และคุณสมบัติของผู้ที่จะดำรงกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งลักษณะการบัญญัติเรื่องคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งของประธานกรรมการและกรรมการซึ่งมิใช่กรรมการโดยตำแหน่งไว้รวมกัน ตามมาตรา 20 และ มาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ.2542 แล้วจะพบว่า การบังคับใช้กฎหมายแก่ผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวมีทำนองเดียวกัน ดังนั้น **ประธานกรรมการจึงจัดอยู่ในประเภทเดียวกันกับกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ** (บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 150/2551)

คำถาม-คำตอบที่น่าสนใจ (ต่อ)

- **ถาม** หากผู้อำนวยการองค์การมหาชน ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการและเลขานุการโดย ตำแหน่งในคณะกรรมการ ได้ดำรงตำแหน่งติดต่อกันครบ 2 วาระแล้ว และหากผู้อำนวยการท่านนั้น มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 20 แห่ง พ.ร.บ.องค์การมหาชน พ.ศ.2542 ผู้อำนวยการท่านนั้นจะสามารถได้รับการเสนอชื่อเพื่อให้เป็นประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการได้หรือไม่
- **ตอบ ได้** เพราะการดำรงกรรมการของผู้อำนวยการองค์การมหาชน จัด เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง ซึ่งเป็นคนละประเภทกับกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเมื่อกฎหมายระบุให้ผู้ดำรงตำแหน่งใดเป็นกรรมการโดยตำแหน่งแล้ว บุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งนั้นย่อมต้องเป็นกรรมการจนกว่าจะพ้นจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เป็นไปตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี องค์การมหาชนไม่ควรกระทำเช่นนั้น เพราะการที่กฎหมายกำหนดไม่ให้กรรมการดำรงตำแหน่ง ติดต่อกันเกิน 2 วาระ ก็เพื่อให้มีให้ผู้อยู่ในตำแหน่งนานจนเกินไป จนทำให้องค์การมหาชนขาดโอกาสที่จะได้ผู้มีความรู้ ความสามารถมาบริหารงานขององค์การ
- **ถาม** ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มเติม และ/หรือ มีการแต่งตั้งแทนที่ ตำแหน่งที่ว่างลง กรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งเข้ามาใหม่นั้นจะมีวาระการดำรงตำแหน่งอย่างไร
- **ตอบ** กรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งเพิ่มเติม และ/หรือ ได้รับการแต่งตั้งแทนที่ตำแหน่งที่ว่างลง จะอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งไว้แล้ว (มาตรา 22 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ.2542)

คำถาม-คำตอบที่น่าสนใจ (ต่อ)

- **ถาม** ในกรณีที่ท่านเคยได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว และ ท่านได้ลาออกไปในขณะที่กรรมการทั้งชุดนั้นยังไม่หมดวาระ ต่อมา ท่านได้รับการแต่งตั้งให้กลับเข้า มาดำรงตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการชุดเดิมอีก ท่านได้ดำรงตำแหน่งจนกระทั่ง คณะกรรมการชุดดังกล่าวหมดวาระลง และ เมื่อมีการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ขึ้น ท่านได้รับการสรรหาให้กลับมาดำรงตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้งหนึ่ง ในกรณีเช่นนี้ จะถือว่าเป็นดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระหรือไม่
- **ตอบ** คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 2) ได้พิจารณาเรื่องนี้ไว้ว่า ในกรณีเช่นนี้ ไม่ถือว่าเป็นการดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระ เนื่องจากกรได้รับการแต่งตั้งให้กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใหม่อีกครั้งในคณะกรรมการชุดแรกนั้น เป็นการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในช่วงเวลาที่วาระเดิมยังไม่สิ้นสุดลง ดังนั้น ในการกลับมาดำรงตำแหน่งครั้งที่สองของท่าน จึงถือได้ว่าเป็นการดำรงตำแหน่งในวาระแรกเพียงวาระเดียว ดังนั้นเมื่อคณะกรรมการ ทั้งชุดหมดวาระ และท่านได้รับการสรรหาให้ดำรงตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้งหนึ่ง จึงสามารถกระทำได้ (บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 387/2552)

2.5 การพ้นจากตำแหน่ง

นอกจากการดำรงตำแหน่งตามวาระที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น หากท่าน**มิใช่**
กรรมการโดยตำแหน่ง ท่านจะพ้นจากการเป็นกรรมการองค์การมหาชน เมื่อ¹²

- ตาย หรือ ลาออก
- คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ
- ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้าม หรือกระทำการอันเป็นลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ.2542¹³

¹² มาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ.2542

¹³ มาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 บัญญัติว่า “ประธานกรรมการและกรรมการขององค์การมหาชนซึ่งมิใช่กรรมการโดยตำแหน่งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทย
 - (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าและไม่เกินกว่าที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งแต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 70 ปี บริบูรณ์
 - (3) มีคุณวุฒิและประสบการณ์เหมาะสมกับกิจการขององค์การมหาชนตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง
 - (4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
 - (5) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
 - (6) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบการบริหาร พรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง
 - (7) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง
- ความใน (1) มิให้ใช้บังคับแก่กรรมการชาวต่างชาติซึ่งองค์การมหาชนจำเป็นต้องแต่งตั้งตามข้อผูกพันหรือตามลักษณะของกิจการองค์การมหาชนนั้น”

คำถาม-คำตอบที่น่าสนใจ

- **ถาม** หากท่านดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวง และเป็นกรรมการโดยตำแหน่งขององค์การมหาชน A หากท่านไม่ประสงค์จะปฏิบัติหน้าที่กรรมการขององค์การมหาชน A ท่าน จะสามารถ ลาออกได้หรือไม่
- **ตอบ** ไม่ได้ เนื่องจาก เมื่อกฎหมายได้ระบุตำแหน่งใดให้เป็นกรรมการโดยตำแหน่งแล้ว บุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งนั้นย่อมต้องเป็นกรรมการจนกว่าจะพ้นจากตำแหน่ง เพราะตำแหน่งที่กำหนดไว้ย่อมมีโดยถาวร อย่างไรก็ตาม หากท่านมีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบมาก หรือ ท่านเป็นกรรมการองค์การมหาชนเกินกว่า 3 แห่งแล้ว ท่านสามารถมอบหมายให้ผู้อื่นดำรงตำแหน่งกรรมการในองค์การมหาชน A แทนได้

2.6 การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ

เพื่อให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการองค์การมหาชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น คณะกรรมการสามารถแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ หรือคณะกรรมการชุดย่อย เพื่อช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ได้ แต่คณะกรรมการยังต้องมีหน้าที่ติดตามกำกับการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการหรือคณะกรรมการชุดย่อยให้เป็นไปตามเป้าหมายและขอบเขตงานที่ได้มอบหมายด้วย

คณะกรรมการองค์การมหาชนควรแต่งตั้ง อนุกรรมการด้านใดบ้าง ?????

โดยปกติคณะกรรมการองค์การมหาชน
ควรแต่งตั้งอนุกรรมการอย่างน้อย 2 คณะ
14 เพื่อดำเนินการในเรื่องสำคัญๆ ดังนี้

1. คณะอนุกรรมการตรวจสอบและประเมินผล

- กำกับดูแลกิจการตามหลักธรรมาภิบาล
- สอบทาน ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงาน
- รายงานสถานการณ์ทางการเงิน
- ประเมินความเสี่ยงในการบริหารจัดการ
- สอบทานระบบควบคุมภายใน
- สอบทานรายงานจากผู้ตรวจสอบภายใน ที่เป็นตาม
ระเบียบของหน่วยงานกลางที่ เกี่ยวข้อง
- เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ แก่คณะกรรมการ
- กำหนดจรรยาบรรณในการดำเนินงานของหน่วยงาน
รวมถึงเปิดเผยในรายงานประจำปีด้วย

2. คณะอนุกรรมการสรรหาและค่าตอบแทน

- ช่วยคณะกรรมการในการสรรหาผู้อำนวยการองค์การมหาชน
- เปรียบเทียบค่าตอบแทน และเงื่อนไขการประเมินผู้อำนวยการ
องค์การมหาชน
- กำหนดโครงสร้างค่าตอบแทนของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานใน
องค์การมหาชน

หมายเหตุ : หากองค์การมหาชนนั้น มีขนาดเล็ก อาจไม่จำเป็นต้องแต่งตั้งคณะ
อนุกรรมการหลายชุดก็ได้ แต่สามารถมอบหมายให้กรรมการท่านที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว เป็นผู้ดูแลในเรื่องนั้น และนำมารายงานในที่ประชุมให้คณะกรรมการรับ

¹⁴ สำนักงาน ก.พ.ร. “แนวทางการบริหารงานและกำกับดูแลของคณะกรรมการองค์การมหาชน”

ข้อควรทราบ

หากองค์การมหาชนมีคณะอนุกรรมการชุดอื่นทำหน้าที่ซึ่งทำหน้าที่ครอบคลุมในเรื่องดังกล่าวแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องแต่งตั้งคณะอนุกรรมการตรวจสอบและประเมินผล และคณะอนุกรรมการสรรหาและค่าตอบแทนอีกก็ได้ แต่ทั้งนี้คณะ กรรมการต้องกำกับให้คณะอนุกรรมการดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการแต่งตั้ง

และเพื่อให้การบริหารงานเป็นไปด้วยความโปร่งใส บุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งอนุกรรมการ ตรวจสอบและประเมินผลนั้น จะต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง กับงานตรวจสอบภายใน

คำถาม-คำตอบที่น่าสนใจ

- **ถาม** คณะกรรมการองค์การมหาชน สามารถแต่งตั้งคณะอนุกรรมการได้มากกว่า 2 ชุดหรือไม่
- **ตอบ** คณะกรรมการองค์การมหาชน จะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพิ่มเติมมากกว่า 2 ชุด ก็ได้ เช่น คณะอนุกรรมการแผนงาน คณะอนุกรรมการบริหารความเสี่ยง เป็นต้น หรืออาจเป็นการแต่งตั้งที่ปรึกษาเพื่อรับผิดชอบดูแลเรื่องอื่นๆ ที่คณะกรรมการเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความจำเป็นขององค์การ ซึ่งอาจพิจารณาจากขนาด ความซับซ้อน หรือความต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการปฏิบัติการกิจขององค์การมหาชน นั้น อย่างไรก็ตาม ในการแต่งตั้งประธานอนุกรรมการ มีข้อพึงระวังว่า ควรเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งไม่ใช่ที่ ปรึกษาที่องค์การมหาชนจ้าง ให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญตามสัญญาจ้าง แต่ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับ พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การมหาชน นั้นๆ ด้วยว่า เปิดช่องให้กรรมการ ดำรง ตำแหน่งอนุกรรมการได้หรือไม่

คำถาม-คำตอบที่น่าสนใจ (ต่อ)

- **ถาม** การแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาทำงานแทนคณะกรรมการในบางเรื่องนั้น หมายความว่า หน้าที่ความรับผิดชอบต่องานดังกล่าว รวมถึงความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากการบริหารงานดังกล่าวเป็นของคณะกรรมการชุดนั้น ใช่หรือไม่
- **ตอบ** การที่ท่านได้มอบหมายงานบางอย่างให้แก่คณะกรรมการนั้น ไม่ได้หมายความว่าความ รับผิดชอบของท่านต่องานนั้นจะหมดไป ท่านยังคงมีหน้าที่ติดตามดูแลให้องค์กรมการดังกล่าว ทำหน้าที่ให้เป็นไปตามกรอบที่วางไว้ และหากมีข้อผิดพลาดที่เกิดจากการบริหารงานเกิดขึ้นท่านยังคงต้องมีส่วนรับผิดชอบในความผิดพลาดดังกล่าวด้วย

